

Şevket Bulut'un Hikâyelerinde Toplumsal Değişim

Mustafa KARABULUT

Değişim, temelinde insanlar arası ilişkilerin ve teknolojinin yattığı bir kavramdır. İnsanoğlu sürekli doğayla ve kendisiyle sürekli bir ilişki içindedir. Toplumların temel dinamiğini oluşturan kültür, kişinin var olma mücadelesinde ortaya çıkan değerler ve kurallar bütünüdür. Toplumsal değişim kuralların, değerlerin, ilişkilerin değişimiyle paraleldir. Değişim sürecinde hayata bakış ve dünyadan beklentiler önemli rol oynar.

Dinî, lisani, kültürel, ideolojik ve teknolojik değişimler birey ve toplum üzerinde farklı biçimde yansır. Kişinin kendisiyle, toplumla ve doğayla olan ilişkisi/çelişkisi geleceğe kalabilmede belirleyici hususlardır. Toplumsal değişim sadece olay değil; aynı zamanda bir olgu olarak halkların yaşamlarında görülür. Çünkü, toplumu ilgilendiren ve yönlendiren bütün konular ve varlıklar iç içe yer alır. Öyle bir an gelir ki insanoğlu kendisini bu değişimin girdabı içinde bulur.

Türk toplumlarında değişim farklı biçimlerde görülür. İslamiyetin kabul edilmesiyle, yani din değişimiyle hayat tamamen İslam medeniyetinin egemenliğine girer. “İslam dinini yaymak bu dinin başlıca vecibelerinden biridir.” (Kafesoğlu 1993: 361). Yeni kültürün etkisi Türk edebiyatında divan edebiyatı diye klasik bir dönemin oluşmasını sağlamıştır. 18. yüzyılda gözle görülür bir değişimle bu kültür yerini farklı bir hayat tarzına bırakır. Batılılaşma hareketleri Osmanlıyı başlıca askerî, ekonomik, kültürel, sosyal ve edebî yönlerden etkiler. 19. yüzyıla gelindiğinde geri dönüşü olmayan yola girilir. Tanzimat (1839) ve Islahat (1856) fermanlarının peş peşe ilanı, imparatorluğun çöküşünü ve daha kötüsü yıkımını hızlandırır. Acele ve şuursuz bir “Batılılaşma” mecburluğu, “*mevcut en güzel müesseselerin yıkılmasına mal olur.*” (Kabaklı 2002: 54)

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile “çağdaşlaşma” süreci hızlanır. Atatürk ilke ve inkılapları kısa sürede modern devletlerin seviyesine ulaşmaktadır. Nitekim, ülkemizde modernleşme hususunda Emre Kongar şunları söyler:

“Medeniyet sadece güdümlü bir toplumsal değişme değil, bu değişimin hızlı bir tempo ile de gerçekleştirilmesi arzusunu doğurmaktadır.” (Kongar 2004: 304).

Modern milletlerin çizgisine ulaşma isteği, aslında ilerlemeden çok gelişmiş ülkelerle eşit duruma gelmedir.

Toplumlar değer ölçüleri ile varlığını devam ettirir. Ancak zamanın gerekleri bireyin ve toplumun değişimini zorunlu kılar. Değişimin kaçınılmaz olması yaşam biçimlerinin farklılaşmasına ve dışarıdan yeni kurallar alınmasına sebep olur. Böylece en katı kurallar bile yeni şartların altında/gölgesinde kalmaya veya silinmeye mahkûmdur. “Değerleri sarsılan toplumların iç hayatlarında ise çatışmalar başlar” (Berkes 2002: 19). Çatışma hâlindeki değerlerin sığınağı ‘din’dir. Önceleri dinin dışında, geleneksel yaşama biçimleri varlığını sürdürmek için dinî bir hüviyet kazanır.

Ülkemizde toplumsal değişim 1923'ten sonra değişik boyutlarda -ideolojik, teknolojik, ekonomik, siyasi, kültürel vb.- devam eder. Günümüzde Avrupa Birliği süreci Türk toplumundaki değişimin son halkasıdır. 1940'lı yıllarda eğitim-öğretimin yetersizliği, teknolojinin toplumun her kesimine dengeli dağılmaması toprağa bağlı bir toplumun oluşmasına sebep olur. 1960'lardan sonra ise artık sanayinin yavaş yavaş gelişmesi, özellikle yurt dışında iş imkânları köylüyü topraktan koparmaya başlar. 1980'li yıllarda ise hızlı şehirleşme köyden kente göçü artırır. İş imkânı, eğitim daha rahat yaşama arzusu ve diğer sebeplerle cazibe merkezi hâline gelen kentler, plansız ve programsız büyür. Cumhuriyet'in ilk yıllarında nüfusun yarısından çoğu köylerde yaşarken artık durum tersine döner.

Türkiye'nin geçirdiği bu değişim, yazarların ilgi odağı olur. Ekonomik problemler insanlar arasındaki kutuplaşmayı, yolsuzluğu, rüşveti su yüzüne çıkarır. Cumhuriyet Dönemi hikâye ve romanlarında, “toplumsal sorunlar ve bireyin iç dünyası işlenir” (Kudret 1999: 13). Şevket Bulut, bu iki ana temadan ikincisine ağırlık verir. Özellikle cemiyetin değişimi üzerinde durur. Değişim, aileden başlayıp büyük halk kitlelerine kadar yayılır. Şehirleşmeye çalışan köylü, bu yeni mekânda sudan çıkmış balığa döner. Köydeki ağanın yerini artık fabrika patronu alır. Zamanla kendini şehirli hisseden köylü, gelenek ve göreneklerinden uzaklaşmaya, eski misafirperverliğini kaybetmeye başlar. Yarı köylü, yarı şehirli bir yaşam sürmeye başlayan kişiler hem kendisine hem de topluma yabancı kalır. Özellikle 1960'lı yıllardan sonraki değişim, Şevket Bulut'un hikâyelerinde dikkat çekici biçimde verilmiştir.

Şevket Bulut (31 Temmuz 1936-17 Eylül 1996), Anadolu'yu ve Anadolu insanını gerçekçi bir anlatımla dile getiren hikâyecilerimiz arasındadır. 1970 yılına kadar şiirle meşgul olan sanatçı, *Gönül Defterim* (1960) adında bir

Şevket Bulut'un Hikâyelerinde Toplumsal Gelişim

de şiir kitabı yayımlamıştır. Bu yıldan sonra hikâye türünde yoğunlaşan Bulut'un, *Al Karısı* (1971), *Sarı Arabalar* (1974), *Dilek Çınarı* (1975), *Kefensiz Ölümler* (1984), *Sınırdaki Tarla* (1996), *Yıkık Minare* (1996), *Baharı Göremeyen Çocuklar* (1996) adlı hikâye kitapları mevcuttur (Karabulut 1997: 174). Toplumsal değişim Bulut'un hikâyelerinde bir bozulma ve yozlaşma şeklinde işlenir. Hayat şartlarının değişmesi, çıkarıcılık ve rüşvet toplumu kemirmeye devam eder. Kendisine ve muhabata saygısını kaybeden kişi, değerlerini yitirmiş, tarihini unutmuş, her bakımdan *dejenere* bir tip hâline bürünür.

"Yaş günü, ölüm yıl dönümü, kabul günü düzenlemek de ne demek? Siz bu âdetleri, hep ellik gâvurundan bellediniz... Düşmanlarımıza özendiniz..." (Bulut E. T/1975: 12) sözleriyle yanlış değişimi hicveden Bulut, Batıya özentinin doğuracağı sakıncaları da vurgular.

"İstediğiniz kadar, biz Avrupalıyız, biz Batılıyız, diye bar bar bağırın... Bakalım Batılı sizi bağrına basacak mı? Batılının kuyruğuna yapışacağınız, Doğulunun başına geçseniz ya!" (Bulut E.T/1975: 12) diyen Bulut, yanlış Batılılaşmaya karşı çıkarken yeni hedefi de *Doğunun liderliği* olarak belirler. Yazar, Batının taklidine anlam veremez ve âdeta Mehmet Akif'in, "Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar!" mısraını hikâyeyeleştirir. Değişimin sadece özentisi olarak algılanmasının topluma zarar vereceğini belirten Bulut, medeniyet anlayışını şu cümlelerle ifade eder:

"Nerede o bizim Osmanlı tipi konak? Nerede şu kör, sağır, duygusuz insanları andıran pis apartman? Her medeniyetin kendine göre sanat anlayışı vardır. Osmanlıdaki huzur, yarına güven, sarsılmaz iman gücü bütün sanat eserlerine sinmiştir..." (Bulut E. T/1975:13)

Ona göre Batının eserlerinde kabalık ve güvensizlik hâkimdir. Çünkü Batı medeniyeti sömürme ve zorbalık üzerine kurulmuştur. Makinenin kaba gücü, Batılı insanın yüz çizgilerine nakşolmuştur. Batılının gözlerindeki güvensizlik ve sinsilik, Doğulunun yüzündeki uhrevî derinliğe tezattır. Bulut'un Doğulu anlayışında İslami esaslar öne çıkar:

"Doğulu müminin yüzü, Allah inancının en parlak aynasıdır. Batılının davranışlarında madde, Doğuluda ise ruh hâkimdir." (Bulut, E. T/1975: 14)

"Eski Toprak" adlı hikâyedeki konak-apartman tezadı, Yakup Kadri'nin *Kıralık Konak*'ını hatırlatıyor. Her ikisinde de konak Osmanlıyı, apartman da Türkiye Cumhuriyeti'ni temsil etmektedir. Bulut, olumsuz değişimi kahramanı emekli öğretmen Müjgan Hanım'ın ağzından dile getirir:

"Şu apartman kapısında üç gün aç-susuz yatsam, 'necisin' diyen olmaz. Bu millet, nasıl oldu da dayanışma ve yardımlaşma rubunu böyle kısa zamanda yitirdi?" (Bulut E. T/1975: 11)

Bulut'un maziye özlemi hikâye boyunca devam eder. Şevket Bulut, bozulmanın asıl sebebini "din"den uzaklaşmada bulur. Ona göre Osmanlı Dönemindeki dinî hayat artık aranılır olmuştur.

"Osmanlı dediysem, akla Müslüman gelir. Biz, içimizle, dışımızla, yaşayış ve giyinişimizle Müslümandık." (Bulut E. T/1975: 11)

Osmanlıya ait değerlerin ortadan bir bir kaybolması, kültürel yabancılaşmaya sebep olacaktır. Biz ecdadımızdan ne kadar uzaklaşırsak kültürel kimliğimizi o kadar çabuk yitiririz. "Kültür esas itibarıyla hayatın biçimlenişidir." (Köseoğlu 1997: 92). Önemli olan millî kimliğimizi sarsıntıya uğratmadan çağdaşlaşmaktır. Geçmiş ile bağımızı kuran, hatırlama yani geçmişe bağlılık, kimlik ve kültürel süreklilik bir bütün olarak algılanmalıdır. Her kültür bağlayıcı yapı olarak adlandırılan bir kavram oluşturur. "Bu yapı, Nitekim, "hem sosyal yapı olarak adlandırdığımız bir şey birleştirici ve bağlayıcıdır" (Assmann 2001: 21). İnsanlar bu bağlayıcı güçle birbirine kenetlenir.

Kültür, sınırları coğrafi haritalara benzemeyen bir kavramdır. Sınırları belirsizdir yani nerede başlayıp nerede bittiği kesin belli değildir. Kültür, Batı kültüründe olduğu gibi, birkaç ülkeyi içine alabildiği gibi, aynı ülke içinde çok sayıda alt kültür bulunabilir. Kültürü oluşturan dil, din, tarih, töre, coğrafya, siyaset ve ekonomi unsurları farklı kültür biçimleri oluşturur. Bozkurt Güvenç kültürel sınırlarımız konusunu şöyle ifade eder:

"Dilde doğruya, dinde güneye, törede tarihin derinliklerine doğru (Osmanlı'ya, Selçuklu'ya, Bizans'a, İyonya'ya, Frikya'ya, ve Hititlere), siyaset ve ekonomide Batı'ya doğru uzanmaktadır. (Güvenç 2003:110)

Özellikle ekonomik sebepler ve değişen değerler arasında kalan birey ve toplum, kendince doğrular bulur. Geleneklerin artık geçerliliğini yitirdiği, yerine başka değerlerin geçtiği toplumlarda dengesizlik ve yozlaşma da kaçınılmaz olur. Dünya ile ters düşmek istemeyen birey kimlik bulma savaşımı içine girer. Kültürel kimlik bunalımına girmekten kurtulamayan birey, "kendini boşlukta hissederek, kendi isteği dışında etrafa savrulduğu duygusunu yaşar" (Mehmedoğlu 2006: 216). Eski değerler içerisinde olan aidiyet duygusu önemini kaybetmiştir. Millî kaynaklarından haberdar olmayan toplumların geleceğe güvenle bakabilmesi mümkün değildir. Bu bakımdan, *kültür bir kimlik kaynağıdır* (Said 1995: 14). Kimlik bunalımı içindeki toplumlar modern milletlerin sömürgesi konumunda kalırlar.

Köyden kente göç daha çok bir "kopuş"a yol açar. Kendisinden medet umulan şehir, aynı zamanda tehlikelerle doludur. *Okutmak için köylünün çocuğunu alır, ailesinden ve çocuğundan koparır* (Kaplan 2003: 326). Bulut, kültürel bağlarını koparmış bir toplum istemez. "Yasin Tulumu" adlı hikâyede, Hasan

Şevket Bulut'un Hikâyelerinde Toplumsal Gelişim

Efendi'nin tek oğlu İbrahim, öğretmen okulunu bitirdikten sonra, öğretmen olur ve bir daha köyüne dönmez. Köylü, evladını kendisinden koparan okulu ve şehri âdeta bir düşman gibi görür. Yozlaşan bireye ve dolayısıyla topluma örnek de yazar tarafından verilir: Mazi. Geçmişinden, ailesinden bağlarını koparan bireylerin artması Bulut'u ürkütür. "Şaka" isimli hikâyede şehirde ikamet eden ve yıllar önce köyden ayrılmış olan bir aile içindeki değişim anlatılır. Ailedeki yaşlılar misafirleri çok iyi karşılmasına rağmen daha genç olanlar yaşlılar kadar misafirperver değildir:

"Şehirde han var, otel var. Lokantalarda iyi kötü yemek de bulunuyor. Koca Musabeyli bucağına bağlı kaç köy varsa hepsinin şenliği bize doluyor. Babam denen adam, köyden kırk yıl evvel ayrılmış; daha köyü ve köylüyü unutamıyor. Her gelene kapı açıyor..." (Bulut Ş/1984: 25)

Gençlerin ailelerinden ayrılıp kendi yaşam ilkelerine göre yaşama istekleri, Türk aile yapısında değişime sebep olur. Değişme, "bir önceki durum ya da davranıştan farklılaşma biçimidir." (Mehmedoğlu 2006: 217) Değişimin gerçekleşmesi, zaman, insan ve çevre koşullarıyla ilgilidir. Toplumdaki değişimler zincirin halkaları gibi iç içedir. Nüfus artış hızındaki ve gelenek-göreneklerdeki değişimler, aile ve akrabalık ilişkilerini etkiler. Bu etkileşim Bulut'un birçok hikâyesinde işlenir.

Nesil çatışması, toplumlarda sıkça görülen bir husustur. Teknolojinin hızlı gelişimi bireyi ailesine bile yabancılaştırır. "Eğitmen Bal Hasan"da, Derviş Ağa, Bal Hasan'a zamanın değişiminden ve oğlunun kendilerini unuttusundan yakınır: "Doğrusu bizim Ali hayırsız çıktı. Avrat esiri. Kadirli'den evlendi. Ne sılasına gelir, ne üç beş kuruş barçlık gönderir... Okuttuk, adam ettik. Koskoca öğretmen oldu, ama bize faydası yok!" (Bulut E. B. H/1996: 6)

Bunun üzerine Bal Hasan içinden zamanın değişmesine, kültürel kirlenmeye, yozlaşmaya ve kötü değişime âdeta isyan eder: "Al benden de o kadar Derviş Ağa, benimkisi iyi bir kumaş mı ki? Baba demeye tenezzül etmez... Devlete otuz üç yıl hizmet eden Eğitmen Bal Hasan'ı hor görür... Beni beğenmez... Hey gidi Eğitmen Bal Hasan... Sen bu hâllere düşecek adam mıydın? Oğlunun evinde, istenmeyen bir sığıntı mı olacaktın?" (Bulut E. B. H/1996 :6)

Yeni nesil artık gelenek ve göreneklere değer vermeyen ve her bakımdan yozlaşmış bir kimliğe bürünür. Güvensizlik, dolandırıcılık ve rüşvet yaygınlaşarak toplumsal bozulmaya yol açar. "Hava Parası", rüşveti konu alan hikâyedir. Oduncu Aziz Efendi rüşvete alışık bir kişidir. Bir inşaat şirketi, Oduncu Aziz'in kiraladığı arsayı satın almak ister. Ancak Aziz Efendi, arsayı boşaltmak için yüz bin lira ister. "Fıstık Ezmesi"nde işlerini rüşvet vererek yaptırılmaya alışmış Müteahhit Çetin Bey, yüz konutluk inşaatın tasfiye edilmesi için

iskân müdürüne fıstık ezmesiyle beraber rüşvet olarak para vermek ister. Ancak Çetin Bey beklemediği bir tepkiyle karşılaşır; çünkü bu defa karşısındaki kişi dürüst çıkar.

“Rüşvet almanın da vermenin de suç olduğunu bilmiyor musun? Benim şirketimde hiç kimse rüşvetle iş görmez.” (Bulut F. E/1984: 77)

Şevket Bulut’un hikâyelerinde toplumun yaralarından biri olan *dolandırıcılık* temasıdır. Kolay yoldan para kazanma hırsı bireyi hırslarına yenik düşürür. “Oyun” adlı hikâyede, otel çetesinin müşterileri nasıl dolandırdığı anlatılır. “Elbiselik Kumaşlar”da bir dolandırıcı çetesi otobüs yolcularını dolandırır. “Çıkmazdaki Adam”da camiye gelenlerin ayakkabılarını çalan hem hırsızlık hem de dolandırıcı çetesi yer alır. “Üstün Başarılı Öğretmen” adlı hikâyede ise, sicil notu zayıf olan Durmuş Ali Bey, müfettişin köye geleceğini haber alınca komşu köyün başarılı öğrencilerini kendi okuluna alır. Ancak bu oyun kısa sürede açığa çıkar. “Şeyhin Minderleri”nde de sahtekârlık ve dolandırıcılık temaları işlenir.

Yazar ahlak dersi vermekle beraber Ahmet Mithat Efendi’yi hatırlatıyor. “Ahmet Mithat’ın Türk medeniyetinde üstün tuttuğu değerlerin başında ahlak gelir.” (Okay 1991: 405). Bulut’un hikâyelerinde de kişiler hep tek yönlü ve idealize edilmiş olarak verilir. Kötüler (rüşvetçiler, dolandırıcılar vb.) ahlaki yönden yozlaşmıştır. Yazar hikâye sonunda bu dejenere kahramanlarını zor durumlara düşürerek “kıssadan hisse” çıkarır. Bulut toplumdan uzak değildir, onunla iç içe yaşar.

Cemiyet meseleleri, devrin şartlarına bağlı olarak, hikâyecilerimiz için önemli malzeme kaynağı olur. “Cemiyetin marazi tarafları, genellikle ironique bir anlatımla ortaya koymak suretiyle bozulmanın sebeplerine dikkat çekilir.” (Kavaz 1999: 20) Toplumun maneviyatındaki maraziliği Şevket Bulut’un da dikkatinden kaçmaz. “Doğruluk” adlı hikâyede, yoğurda su katarak satan hilebaz Cinnik Mehmet eşkiyalar tarafından soyulur. “Eşkiyanın Kanunu”nda, Meşin Ali, zorla İbiş Ağa’nın on üç yaşındaki kızını almak isteyince, Eşkiya Halit tarafından cezalandırılır. “Okul Arkadaşım”da, okuyamadığı için hayata atılan ve zengin olan Necmettin Efendi ile karşılaşırız. Bu şahıs, kişiliğini kaybetmiş ve kayınpederinden her türlü sahtekârlığı öğrenmiştir. Necmettin Efendi, değişimini şöyle dile getirir:

“Müdürlerin odasına nasıl girilir, kontroller nasıl tavllanır, armağan adı altında rüşvet nasıl verilir, kâtipler nasıl kullanılır, rakipler baritadan nasıl silinir? İşin olmaz olmaz dümenini bulmalı...” (Bulut, O. A./1975: 165)

Toplumun değişimi, aynı konuda, geçmişteki insanların seçim ve değerlendirmeleri ile yeni hayat anlayışı arasındaki farklılıkla açıklamak mümkün-

Şevket Bulut'un Hikâyelerinde Toplumsal Gelişim

dür. Kültürel farklılaşma ve değişim, kişinin kendine ve hayata bakışındaki değişimdir. “İnsanların şeyleri yapma biçimi (kültürü) toplumun kendine bakışı, görünüşü, hissedışı, duyarlılığı, estetiği, yaratıcılığı, kendini kendine ve dışına anlatışıyla gelen sosyal kişiliğidir.” (Erdoğan 2005: 23) Toplumunu oluşturan bireyler ortak olan hissiyatla bir bütün oluşturur. Ancak zamanla bozulmalar ve yozlaşmalar bireyin ve toplumun bünyesine yerleşir.

Şevket Bulut, bu olumsuz değişimleri özellikle birey ve ailedeki yozlaşma şeklinde verir. Ona göre toplumumuza Batı medeniyetinin hep kötü tarafları yansımıştır. Yazar bu dejenerasyona karşı önerisi ise kendi özümüze dönmektir. “Baba ile Oğul” adlı hikâyede, şehirde okumuş ve Millî Eğitim müdürlüğüne kadar yükselmiş olan Hasan Bey, ailesini, köyünü, köydeki akrabalarını ve nişanlısını unutan ve şehrli bir kız ile evlenme hazırlığı yapan dejenere bir tiptir. Babası Ali Efendi, dertlerini şu cümlelerle dile getirir:

“Hasan sütsüz çıktı. Neymiş, emmisi kızı cabılmış! Hey gidi dünya hey! Çobanlık yaptığı, omzunda kıl torba taşıdığı günleri unuttu. Emmisi olmasa, değil okumak, kitabın yüzünü bile göremezdi” (Bulut B. İ. O/1975: 125)

Hasan Bey anne ve babasını ziyarete gitmeyince Ali Efendi oğlunun çalıştığı kuruma gider. Babasını köylü kılığında karşısında gören Hasan Bey, hem şaşırır hem de babasına kızar: “*Bu kılıkta daireye gelinir mi? Senin baban bu mu, diye benimle alay etmezler mi sanıyorsun? Üstün başın Medine fıkarcası gibi. Sudan çıkmış fareye dönmüştün. Gözün Çukurova domatesi gibi kızarmış... Ben çevremdekilere hiç kimsem yok diye yaymıştım. Sen bir hortlak gibi ortaya çıktın.*” (Bulut B. İ. O/1975: 126)

Bulut, ailedeki çözülmeyi, namus ve ahlak kavramlarındaki çöküntüyü ders verici biçimde işler. Ailenin iç huzursuzluğuna sebep, değerlerin kaybıdır. Özellikle güneydoğu illerinde sıkça görülen kuma getirme aile düzenini bozar. Bazı hikâyelerde üzerine kuma getirilen kadınlar gayriahlaki yollara da yönelebiliyor. “Oynaş” adlı hikâyede, Kel Osman’ın karısı, kendisinin üzerine kuma getiren kocasını aldatır. “Ormandaki Cinayet”te, Almanya’ya giden ve kendisinden haber alınamayan kocasını aldatan Dürdane Hanım’ı görüyoruz. “Günah Dönemeci”nde ise kocası ölen Güllü Kadın iki çocuğuna bakabilmek için namusunu satmaya kalkışır. Kadının durumunu öğrenen adam, ona el sürmez. “Namus Lekesi”nde ise yine namus kavramının her şeyden çok önem taşıdığı anlatılır.

Toplumların dinamiklerinin öne çıkmasında aktif rol oynayan olgu olan çağdaşlaşma, yeni kurulan devletlerin en büyük hayalidir. Gelişmiş ülkelerin seviyesine ulaşmak istemeyen millet yoktur. Tabii ki modern toplum olma isteği o toplumun iç dinamiklerinin bir bütün hâlinde harekete geçmesiyle

mümkündür.

“Bağımsızlıklarına yeni kavuşmuş ülkelerdeki ekonomik, toplumsal ve siyasal değişimler çağdaşlaşmanın bir parçası olarak incelenebilir.” (Kili 2003:138)

Çağdaşlaşma ulusal kaynakları yerinde kullanarak çağdaş bir düzeye ulaşmaktır. Türk düşünce tarihinde Tanzimat Fermanı'nın rolü yadsınamaz bir realitedir. Bu fermanın ilanı Türk tarihinde büyük değişikliklere temel oluşturur. Kültürel değişimin hızlanması, *“Türk fikir yapısında ve yaşamındaki değişim günümüze yansır. Bu bakımdan, Tanzimat Fermanı'nın hakiki manasını anlamak gerekir.”* (Mardin 2003: 285)

Bugünkü fikir hayatının temel yapı taşı 19. yüzyıldaki yenileşme hareketleri oluşturur. Tanzimat'tan sonra Türk fikir hayatı, özellikle dini/geleneksel ve kendi prensiplerini oluşturma şeklinde görülür. Yeni oluşumlar ile eski hayat ve düşüncenin çatışması Batılılaşma döneminin önemli safhasıdır. *“Bugünkü müspet ilimler, fikir cereyanları, felsefeler modern tefekkürün eseridir.”* (Ülken 2004: 17) Türk toplumu, hayatını gelenekler ve modernleşme arasında yönlendirir. Değişim aydınımız üzerinde fikir çatışmasına sürükler. *“Aydına göre ufukların en muhteşemi Avrupa'dır”* (Meriç 2005: 137).

Yeni yaşam tarzına uyum sağlayamama Şevket Bulut'un hikâyelerinde sıkça işlenir. Bireyin iç dünyasındaki tahribat, ailenin ve toplumun yıkımı anlamına gelir. Kentleşmenin getirdiği manevi yıkımlar kültürel yozlaşmayı hızlandırır. Ona göre, bizi biz yapan öğeleri, toplumumuzun değer yargılarını, gelenek ve göreneklerimizi anlamak ve korumak zorundayız. Benliğimize yönelik saldırılara ancak maziye bağlı kalarak karşı koyabiliriz. Bulut, maziye Osmanlı'nın manevi değerlere büyük önem verdiği yüksek kültürün yaşandığı döneme arzu biçiminde düşünür. Değerlerinden sapmış toplumların yok olacağı düşüncesi onun eserlerinin temelini oluşturur.

Kısaltmalar:

E.T: Eski Toprak

D.Ç: Dilek Çınarı

K.Ö: Kefensiz Ölüler

F.E: Fıstık ezmesi

Ş: Şaka

E.B.H: Eğitimci Bal Hasan

S.A: Sarı Arabalar

B.İ.O: Baba ile Oğul

Şevket Bulut'un Hikâyelerinde Toplumsal Gelişim

Kaynaklar:

- Aktaş, Şerif (1986), *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, Ankara: Akçağ yayınları.
- Assmann, Jan (2001), *Kültürel Bellek*, (çev.: Ayşe Tekin), İstanbul: Ayrıntı yayınları.
- Berkes, Niyazi (2002), *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, İstanbul: Yapı Kredi yayınları.
- Bulut, Şevket (1974), *Sarı Arabalar*, İstanbul: Hareket yayınları.
- (1975), *Dilek Çınarı*, İstanbul: Türk Edebiyatı yayınları.
- (1984), *Kefensiz Ölümler*, İstanbul: Dergâh yayınları.
- (1996), *Sınırdaki Tarla*, K. Maraş: Dolunay yayınları.
- Erdoğan, İrfan, Korkmaz, Alemdar (2005), *Popüler Kültür ve İletişim*, Ankara Erk yayıncılık.
- Güvenç, Bozkurt (2003), *İnsan ve Kültür*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kabaklı, Ahmet (2002), *Kültür Emperyalizmi*, İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı yayınları.
- Kafesoğlu, İbrahim (1993), *Türk Milli Kültürü*, İstanbul: Boğaziçi yayınları.
- Karabulut, Mustafa (1997), *Şevket Bulut Hayatı ve Eserleri*, Elâzığ: Fırat Üniversitesi: Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kavaz, İbrahim (1999), *Sait Faik Abasryanık*, İstanbul: Şule yayınları.
- Kili, Suna (2002), *Atatürk Devrimi*, Bir Çağdaşlaşma Modeli, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür yayınları.
- Kongar, Emre (2004), *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kudret, Cevdet (1999), *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman*, C: 3, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Mardin, Şerif (2003), *Türkiye'de Toplum ve Siyaset*, İstanbul: İletişim yayınları.
- Mehmedoğlu, Yurdagül, Mehmedoğlu, Ali Ulvi (2006), *Küreselleşme Ablâk ve Değerler*, İstanbul: Litera yayıncılık.
- Meriç, Cemil (2005), *Bu Ülke*, İstanbul: İletişim yayınları.
- Said, Edward, W (1995), *Kültür ve Emperyalizm*, (çev.: Nemciye Alpay), İstanbul: Hil yayınları.
- Okay, Orhan (1991), *Batı Medeniyeti Karşısında Ahmet Mithat Efendi*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı yayınları.
- Ülken, Hilmi Ziya (2004), *Türk Tefekkürü Tarihi*, İstanbul: Yapı Kredi yayınları.